

PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ

**Role sociálního pracovníka při poskytování sociálních služeb
v náhradní rodinné péči**

ANETA ZÁPOTOCKÁ

Vedoucí práce: Mgr. Petr Hanuš

2011

PRAGUE COLLEGE OF PSYCHOSOCIAL STUDIES

**Social worker position by providing the social services in the
substitute family care**

ANETA ZÁPOTOCKÁ

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Mgr. Petr Hanuš

2011

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá rolí sociálního pracovníka v sociálních službách. Téma je zúženo na službu v náhradní rodinné péči. První část práce se zaměřuje na seznámení s teorií v náhradní rodinné péči a služeb poskytovaných sociální pracovníci. Autorka nás seznamuje s procesem přijetí dítěte do náhradní rodiny. V praktické části se autorka zabývá subjektivním hodnocení uživatelů služeb náhradní rodinné péči. Zaměřuje se na rodiny, které si minimálně jedno dítě již osvojili nebo mají dítě v pěstounské péči. V této části se dozvídáme, které sociální služby preferují a co jim pomohlo v procesu přijetí dítěte do rodiny. V závěru praktické části poukazuje na možnosti využití poznatků z šetření.

Klíčová slova:

dítě, náhradní rodinná péče, osvojení, pěstounská péče, přijetí, role, rodina, služby, sociální, sociální práce, sociální pracovníce,

Abstract

This bachelor's work deals with the position of social worker in the social services. The subject is modified to the service in substitute family care. The first part of the work is aimed to the introduction with the theory of substitute family care and services provided by social worker. The author acquaints us with the process of the child reception into the substitute family care. In the practical part the author deals with the users subjective assessment of substitute family care services. She focuses on the families which have adopted minimum one child or have a child in the foster care. In this part we learn about which social services they prefer and what has helped them in the process of the child reception into the family. At the end of the practical part she refers to the application possibilities of research information.

Key words

child, substitute family care, adoption, foster care, acceptance, position, family, services, social, social work, social worker,

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto písemnou práci k bakalářské zkoušce zpracovala samostatně a cituji v ní veškeré prameny, které jsem použila.

V Praze, dne: 17. 8. 2011

.....

podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Petru Hanušovi za odborné vedení a připomínky k dané problematice. Rovněž děkuji Doc. PhDr. Karlovi Balcarovi, CSc. za odborné konzultace k výzkumné části práce. V neposlední řadě děkuji vedoucí oddělení sociálně právní ochrany dětí Anně Zappové za umožnění provedení šetření a obohacení se o poznatky a zkušenosti s prací sociálního pracovníka.

Obsah

Úvod	9
Teoretická část	11
1. Objasnění pojmů.....	12
2. Náhradní rodinná péče	14
2.1 Osvojení neboli adopce	16
2.2 Pěstounská péče.....	17
2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	18
2.4 Poručnictví.....	19
2.5 Svěření dítěte cizí osobě.....	19
2.6 Skupinová pěstounská péče.....	19
3. Sociální pracovník.....	20
3.1 Kontakt s klientem.....	21
3.2 Asertivita	21
3.3 Naslouchání	21
4. Sociální služby	23
4.1 Poradenství	23
4.2 Kolizní opatrovník.....	24
4.3 Dítě právně volné	24
4.4 Dohled, zbavení rodičovské odpovědnosti, omezení	25
5. Proces přijetí dítěte do rodiny	26
5.1 Příprava před příchodem dítěte do rodiny	26
5.2 Podání žádosti.....	26
5.3 Předání spisové dokumentace.....	27

5.4	Odborné posuzování	27
Praktická část		29
6. Výzkumná část		30
6.1	Cíl výzkumu	30
6.2	Hypotézy.....	30
6.3	Charakteristika výzkumného vzorku	31
6.4	Metoda výzkumu	32
6.5	Výsledky výzkumu	32
6.6	Závěr výzkumu	46
Závěr		48
Seznam literatury		50
Přílohy		53

Úvod

Ve společnosti jsou děti, které opustili rodiče, nebo které jim byly ze závažných důvodů soudně odebrány. Pro zdravý vývoj dítěte je důležité, aby se dítě co nejdříve dostalo do náhradní rodiny.

S náhradní rodinnou péčí jsem se setkala v rámci své praxe. Uvědomuji si složitost celého systému, ve kterém se musí sociální pracovníce při poskytování sociálních služeb orientovat. Zaujaly mě příběhy rodin, které se rozhodly pomoci cizímu dítěti. Jejich cesta je velmi složitá. A tím, že přijde dítě do rodiny, vše teprve začíná.

V zájmu každého dítěte je vyrůstat v klidném a harmonickém prostředí své rodiny. Právem a povinností rodičů je vychovávat a pečovat o děti. Bohužel ne všichni rodiče se chtějí, mohou nebo umí o své dítě postarat. Nemůže-li dítě vyrůstat ve vlastní rodině, je na místě hledat optimální formu náhradní výchovy. Následující stránky chci právě proto věnovat problematice přijetí dítěte do náhradní rodiny. Tato práce si klade za cíl představit roli sociálního pracovníka při poskytování sociálních služeb. Zaměřila jsem se na služby náhradní rodinné péče. Z různých sociologických studií víme, že právě kvalita prostředí ovlivňuje emoční a sociální vývoj. Proto je důležité, aby proces náhradní rodinné péče se svými službami fungoval co nejlépe.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretickou část této práce jsem rozčlenila do několika kapitol. Zaměřuji se na náhradní rodinnou péči a její formy. Tyto formy jsou zde podrobně popsány a je zde vysvětleno, čím se mezi sebou odlišují. Dále se zmiňuji o službách, které sociální pracovníce nabízí v rámci náhradní rodinné péče. Podrobně se zabývám prací sociální pracovníce a dovednostmi, které využívá. Čtvrtá kapitola provází procesem náhradní rodinné péče od začátečního rozhodnutí budoucích pěstounů a osvojitelů přes podání žádosti až po přijetí dítěte.

Své šetření, které je zahrnuto v této práci, jsem zaměřila na osvojitele a pěstouny, kteří už mají dítě ve své péči. Zmíněné šetření je součástí praktické části. Pomocí dotazníku jsem zjistila motivaci přijetí dítěte. Cílem je zmapovat současnou situaci rodin, které se rozhodly přijmout dítě. Zjišťuji, jaké služby klienti využívají v náhradní rodinné péči. Výzkumné šetření probíhalo ve městě Mělník a jeho působnosti. Pěstouni jsou všichni vedeni pod jednou sociální pracovnící, která má náhradní rodinnou péči v této lokalitě na starosti. Proto nelze výsledky šetření interpretovat na celou Českou republiku.

V závěru práce je shrnuta teoretická a praktická část.

Teoretická část

1. Objasnění pojmů

Sociální pracovník

Je pracovník vykonávající sociální šetření, poskytuje sociální poradenství, provádí analytickou a koncepční činnost v sociální oblasti. Poskytuje krizovou pomoc, sociální pomoc a vykonává sociální šetření (MATOUŠEK, aj. 2008).

Sociální služby

Služby, které jsou poskytovány oprávněným uživatelům, jejichž cílem je zvýšení kvality klientova života (MATOUŠEK, aj. 2008).

Musí být poskytovány v zájmu osob a v kvalitě, aby zajišťovali dodržování lidských práv. Pomoc musí vycházet z individuálních potřeb klienta (Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách).

Orgán sociálně-právní ochrany dětí

„Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) je státní orgán, který zabezpečuje sociálně-právní ochranu dětí. Jedná se o ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu a ochranu oprávněných zájmů dítěte.“ (KOLEKTIV AUTORŮ, 2009)

Rodina

„Rodina se stává místem, kde člověk najde lásku, porozumění a podporu. I když všechno ostatní zklame, zde se osvěžíme, nabere novou sílu a úspěšněji se pak vyrovnáváme s vnějším světem.“ (SATIROVÁ, 1994)

V užším pojetí je rodinou myšlena skupina lidí pokrevního příbuzenstva nebo spojených sňatkem. V některých fázích života sdílí společnou domácnost (MATOUŠEK, aj. 2008).

Náhradní

Náhradní je něco jako náhražka, něco nepravého, zdánlivého (MATĚJČEK, 1994).

Náhradní rodinná péče

Všechny formy náhradní rodiny u dětí bez vlastního funkčního rodinného zázemí. Náhradní rodinná péče má dvě formy – ústavní a rodinnou. Čím více se podobá rodině, tím lépe pro dítě (MATOUŠEK, aj. 2008).

Přijetí cizího dítěte do rodiny. Zachraňuje se tak lidský jedinec a společnost mnoho získává. Společnost zjistila, že jde o velice důležitou věc a zanesla ji do zákona (MATĚJČEK, 1994).

„Náhradní rodinnou péčí se rozumí pěstounská péče, včetně pěstounské péče na přechodnou dobu, osvojení, osobní poručenská péče a výchova dítěte jinou fyzickou osobou než rodičem.“ (KOLEKTIV AUTORŮ, 2009)

2. Náhradní rodinná péče

Účelem náhradní rodinné péče je vytvořit nezletilým dětem, kterým se nedostává řádné výchovy ze strany rodičů, příznivé prostředí, v němž by byly zajištěny všechny předpoklady pro jejich harmonickou výchovu.

Pro konkrétní dítě vždy hledáme co nejvhodnější formu náhradní rodinné péče a co nejvhodnější náhradní rodiče. Zájem dítěte má vždy přednost před zájmem rodičů. Vždy je nutné komplexní posouzení situace dítěte. Potřeby dítěte musejí odpovídat potřebám, nárokům, představám a požadavkům žadatelů o adopci.

Nejvýznamnější podporu mají obvykle rodiny, v nichž jsou přítomné ekonomicky závislé děti a v nichž by měli rodiče být nositeli biologické, ekonomické, výchovné a sociální funkce rodiny (KREBS, 2005). Nové rodinné prostředí má být stálé a stabilní. Děti v nevlastní rodině i nevlastní rodiče mají za sebou nějaké životní ztráty. Nová rodina musí vše budovat od začátku.

Ze zákona o rodině vyplývá, že přednost má vždy péče rodinná před péčí ústavní. Soud může dítě umístit do náhradní výchovy v případě, že rodina neplní svou funkci, výchova dítěte je vážně ohrožena nebo narušena a jiná výchovná opatření nevedou k nápravě (KOLEKTIV AUTORŮ, 2009).

Odborníci poukazují na fakt, že se ve společnosti vždy budou objevovat rodiče, kteří dočasně či trvale nebudou schopni nebo ochotni své děti vychovávat. Jedná se o takové rodiče, kteří nezvládají svou rodičovskou roli ať již kvůli vážnému zdravotnímu onemocnění nebo proto, že se jedná o mladé, nezralé páry, které nemají dostatek životních zkušeností, nejsou dostatečně odpovědné a nemohou očekávat pomoc širší rodiny. Nezřídka jde o rodiče, kteří sami vyrůstali v disharmonickém prostředí nebo v ústavních zařízeních. Také jsou to často rodiče, kteří jsou opakovaně ve výkonu trestu odnětí svobody (VOCILKA, 1999).

Špatné zacházení s dítětem může být úmyslné, nebo neúmyslné. Osoby, které takto pečují, se vymykají společenským normám. V současnosti existuje několik typů poškození dítěte. Patří sem tělesné týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání, emoční

týrání. Ve většině případů poškozování se prolíná více typů najednou (MATOUŠEK, aj 2010).

Petr Bittner (2007) uvádí, že nejčastější důvod pro odebrání dítěte z rodiny do náhradní výchovy jsou však sociální důvody – chudoba rodiny a nevyhovující bytové podmínky. Petr Bittner (tamtéž) udává, že sociální důvody tvoří 50 % všech důvodů, kvůli kterým jsou děti dány do ústavní výchovy.

V této kapitole věnuji pozornost druhům náhradní rodinné péče. U každého se rozepisují o možnostech dítěte a rodiny, která se rozhodla pomoci v systému náhradní rodinné péče. S těmi pak pracuje sociální pracovníce. Zabývám se rozdíly mezi jednotlivými druhy. Dnes máme poměrně bohatý výběr možností rodinné výchovy pro ty děti, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině.

2.1 Osvojení neboli adopce

Při osvojení musí být dítě právně volné. Jejich rodiče tedy dali souhlas s osvojením dítěte. Souhlas může být dán nejdříve šest týdnů po narození dítěte. Pokud se rodič nezajímá o své dítě déle než šest měsíců, může soud určit absolutní nezájem o dítě. A tím soud rodiče zbaví rodičovské zodpovědnosti. Osvojení může nastat i v případě, že oba rodiče zemřeli (MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2009).

Tento model náhradní rodiny se podobá nejvíce biologické rodině. Rozdíl mezi vlastní a nevlastní je tu teda zcela zrušen. Do rodného listu se zapisují jména nových rodičů a dítě dostává nové příjmení svých nových rodičů. *„Příjmení není jenom identifikační označení před úřady. Je to kus našeho já, naší identity čili totožnosti. Dítě s ním vyrůstá, přivlastňuje si je a získává s ním příslušnost k určitému lidskému společenství.“* (MATĚJČEK, 1994)

Osvojitelé mají při výchově dítěte plnou zodpovědnost. V tuto chvíli zanikají práva mezi dítětem a jeho vlastní rodinou.

O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Osvojiteli se mohou stát pouze fyzické osoby, které zaručí, že osvojení bude ku prospěchu dítěte. Osvojit lze pouze dítě nezletilé. Osvojit dítě může manželská dvojice, manžel(ka) rodiče dítěte i osamělá osoba. Před rozhodnutím soudu je dítě nejméně tři měsíce v osvojitelské rodině. Zde všechny náklady platí žadatel o dítě.

Osvojitel má možnost se rozhodnout mezi osvojením prostým nebo osvojením nezrušitelným. Jediný rozdíl, který mezi těmito druhy je, je v osvojení prostém možnost zrušit osvojení. Může ho zrušit soud ale jen na základě důležitého důvodu. Osvojení prosté může být změněno v osvojení nezrušitelné, nikoliv naopak.

2.2 Pěstounská péče

Stát se snaží o to, aby práva a povinnosti vlastních rodičů, kteří o dítě nepečují, byly ku prospěchu dítěte omezeny na minimum. Vlastní rodiče tedy neztrácejí povinnosti ani práva k dítěti. Dětem zůstává jméno po vlastních rodičích. Soudem je pěstounům svěřena výchova a příprava pro život dítěte. V pěstounské péči je výhodou, že k pěstounům může přijít i skupinka dětí (MATĚJČEK, 1994).

Pěstoun o dítě pečuje a vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Souhlas rodičů s předáním jejich dítěte do pěstounské péče není třeba. Pěstounská péče zajišťuje dítěti chybějící rodinné prostředí. Pokud je pěstoun ženatý nebo pěstounka vdaná, musí s pěstounskou péčí souhlasit i partner.

Nejčastěji jsou do pěstounské péče umisťovány děti s různými zdravotními či psychosomatickými obtížemi, výchovnými obtížemi, děti starší, početnější sourozenecké skupiny a děti jiného etnika. Výchova těchto dětí vyžaduje zvýšenou pozornost. Děti mohou být narušeny životním stylem svých rodičů (MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2009).

Pěstoun nemá vyživovací povinnost k dítěti. Pěstounská péče je finančně podporovaná státem. Dávky pěstounské péče jsou upraveny v zákoně o státní sociální podpoře. Peníze jsou na úhradu potřeb dítěte a pěstounovi za práci pěstouna náleží odměna.

Právo pěstouna zastupovat dítě má jen v běžných věcech. To jsou například nákupy, oblékání, školní výlety. V pěstounské péči není vyloučen styk dítěte s vlastním rodičem (BUBLEOVÁ, BENEŠOVÁ, 2001).

Pěstounská péče je v dnešní době nejčastější formou náhradní rodinné péče. Velkou část toho tvoří příbuzenské rodiny. Příbuzní se často starají o děti svých dětí.

Pěstounská péče zaniká zletilostí dítěte, úmrtím dítěte nebo pěstouna, může být zrušena soudem. Pěstounská péče je vedena pod dohledem a kontrolou sociální pracovnice a předává zprávy o průběhu k soudu.

2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Novela zákona 359/99 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, platná od 1. 6. 2006 zavádí v náhradní péči novou formu – pěstounská péče na přechodnou dobu. Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám, které jsou podle zvláštního právního předpisu zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu, a to na:

dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,

dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením,

dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že tu není třeba souhlasu rodičů k osvojení (GABRIEL, NOVÁK, 2008).

Jde o rodinnou, státem podporovanou formu, která dětem po nezbytně nutnou dobu nahrazuje rodinu. O svěřením dítěte do přechodné pěstounské péče rozhoduje výhradně soud na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Soud každé tři měsíce zjišťuje, jestli nutnost stále trvá.

Děti jsou svěřovány osobám, které jsou zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. Tato forma náhradní rodinné péče je velmi málo využívána, jelikož nejsou rodiny, do kterých by mohly být umístěny.

2.4 Poručnictví

Soud dítěti ustanoví poručníka v případě úmrtí rodičů, pokud byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, byl-li výkon jejich rodičovské zodpovědnosti pozastaven nebo nemají-li způsobilost k právním úkonům. Poručník dítě vychovává, zastupuje a spravuje jeho majetek. Poručník patří do náhradní rodinné péče ve chvíli, kdy osobně pečuje o dítě. Pak má nárok na stejné dávky ze systému státní sociální podpory jako pěstoun. Poručník je povinen podávat zprávy o průběhu náhradní rodinné péče (KOLEKTIV AUTORŮ, 2009).

2.5 Svěření dítěte cizí osobě

O svěření dítěte jiné osobě rozhoduje soud. Bývá to v případě nemoci rodičů, nebo pokud jsou ve výkonu trestu odnětí svobody. Rodiče zůstávají zákonnými zástupci. Osoba starající se o dítě je vybírána z rodiny.

2.6 Skupinová pěstounská péče

Skupinová pěstounská péče je v zařízení pro výkon v pěstounské péči, jsou to velké pěstounské rodiny, někdy i s vlastními dětmi pěstounů a dalšími třeba 4–6 nebo více dětmi přijatými (MATĚJČEK, 2002).

Jiným druhem takového zařízení pro výkon pěstounské péče jsou SOS dětské vesničky, kde je pěstounskou péčí pověřena sama matka-pěstounka. Ta mívá většinou ku pomoci další osobu, které se říká teta a která matce pomáhá při vedení chodu domácnosti. Pěstounka se svěřenými dětmi bydlí v samostatném domečku. Skupinka 10–12 takových domečků tvoří vesničku. Rodinu tvoří pěstounka, teta a šest a více dětí různého věku a pohlaví.

3. Sociální pracovník

V odboru sociálně-právní ochrany dětí pracují sociální pracovníci. Sociální pracovník se ve své profesi setkává s různými rolemi. Důležitost rolí se mění s potřeby klienta. Role se doplňují a různě prolínají. Pracovník si musí sám určit, která je pro klienta vhodná. Sociální pracovník má na výběr mezi zprostředkováním služeb a poradcem. Musí zvážit, v jaké je klient situaci a jestli je vhodnější vést ho k samostatnosti nebo mu zajistit pomoc sám. Sociální pracovník musí být flexibilní. Při své práci se setká s různými klienty a ještě s různějšími problémy. Je důležité, aby zachoval objektivnost a respektoval klienta.

Sociální pracovník sleduje výkon ústavní a ochranné výchovy dítěte. Kromě toho se účastní projednávání trestních věcí u dětí a nezletilých (MATOUŠEK, 2007).

Sociální pracovník často jedná proti vůli klienta, který nebývá schopen rozeznat, co je pro něj dobré. V určitých případech dává zákon sociálnímu pracovníkovi možnosti prosazovat opatření, jež se mu zdají správná, i proti vůli klienta. Sociální pracovník prosazuje opatření jen v případě, že je vážně přesvědčen. Může spolupracovat s dalšími odborníky, jako psychologem nebo psychiatrem. Úkolem sociální práce je umožnit dětem i dospělým, aby se mohli rozvíjet jako zdraví jedinci (GUGGENBÜHL-CRAIG, 1978).

Sociální pracovníci musí brát zřetel na to, co je nejlepší pro dítě. Většinou musejí rozhodovat sami, často vlastním úsudkem a snad i intuicí. Je pro ně důležité, aby dítě vyrůstalo v prostředí, ve kterém se cítí bezpečně, ve kterém se orientuje a který mu dodává spolehlivé citové vazby. Musí uspokojovat základní psychické potřeby a harmonicky rozvíjet svou osobnost. Dostává se mu ocenění a přijetí jeho individuality (MATĚJČEK, LANGMEIER, 1974).

3.1 Kontakt s klientem

Každodenní náplní práce sociálního pracovníka je kontakt s klientem. Odborně řečeno při kontaktu s klientem probíhá rozhovor. Na rozhovor si musí sociální pracovník vyhradit čas. Čas by měl klient předem znát. Měl by být také dodržen. To je důležité pro udržení řádu (KOPŘIVA, 2011). V praxi sociální pracovnice čas nedodržují, určující je, kolik času potřebuje klient. Klientovi by mělo být věnováno mnohem více času, když to zrovna potřebuje.

Klientovi se snažíme dávat co nejvíce prostoru, aby sociální pracovník měl možnost o klientovi co nejvíce zjistit. Pomáhat znamená pomoci lidem tak, aby si dokázali pomoci sami.

3.2 Asertivita

Při své profesi sociální pracovník využívá asertivní jednání, jež se vyznačuje respektováním vlastních práv, stejně jako práv klienta. Asertivního člověka poznáme podle sebejistého vyjadřování. Efektivita sebe vyjadřování spočívá v tom, že člověku umožňuje sdělovat myšlenky sebejistě a tak, aby se necítil ohrožen (LAHNEROVÁ, 2009). Asertivita je dovednost, kterou se postupně učíme.

3.3 Naslouchání

Naslouchání je jednou ze základních dovedností sociálního pracovníka. Vnímání a naslouchání jsou dva hlavní způsoby, kterými přijímáme a dešifrujeme sdělení. Viděno v celkových souvislostech, dovednosti nám umožňují dobře vnímat, lépe chápat a přesněji interpretovat a vyhodnocovat tato sdělení. Vnímání je proces přijímání, uspořádání, zpracování a interpretace velké škály přicházejících podnětů. Je to hlavní proces, který zahrnuje příjem veškerých podnětů. Ve srovnání s ním je naslouchání specializovanější proces, typ vnímání, při kterém přijímáme zvukové signály (JOSEPH, 2001).

Naslouchání je velmi aktivní proces, neznamená to pasivní mlčení. Naslouchat znamená pozorně sledovat, co druhá osoba říká, a nevnášet do toho pokud možno žádné názory nebo třeba komentáře (KOPŘIVA, 2011).

Druhy naslouchání:

Empatické a objektivní naslouchání

Chcete-li pochopit, co si někdo myslí a cítí, naslouchejte mu s empatií. Když se dokážete vcítit do myšlení druhých, vidíte svět jejich očima a cítíte to, co oni. Jedině určitá míra empatie vám umožní začít chápat jejich myšlení.

Nezaujaté a kritické naslouchání

Znamená to být přístupný novým informacím a tím si vytvořit předpoklad pro lepší porozumění druhých. Znamená to ovšem také naslouchat kriticky a dojít k hodnocení úsudku.

Vnější a hluboké naslouchání

Většina sdělení má jasný význam, který lze zjistit z doslovného znění jeho slov a vět. To je vnější význam. Existují ale ještě další významové roviny. Někdy jsou opakem doslovného výkladu, někdy s ním naprosto nesouvisejí (JOSEPH, 2001). Ve skutečnosti se vyskytuje velmi málo sdělení, které má jenom jednu rovinu. Většina z nich obsahuje dva nebo tři významy současně.

4. Sociální služby

Sociální práce sociálního pracovníka se realizuje zejména v sociálních službách. Vzdělání a proškolení sociální pracovníci sociální služby profesionalizují. Sociální služba je činnost, kdy někdo něco pro někoho činí (MATOUŠEK, aj 2001).

Sociální služby můžeme rozdělit podle několika kritérií. Já se budu věnovat sociálním službám státním. I těch ale existuje velmi mnoho. Proto se přímo zaměřím na sociální služby v náhradní rodinné péči (Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách). Sociální pracovnice má na starost rodiny, které se rozhodly postarat o cizí dítě. Sociální pracovnice v náhradní rodinné péči má na starost i děti, o které se jejich biologičtí rodiče nechtějí nebo nemohou starat. Vyhledává jim vhodnou formu náhradní rodiny nebo ústavní zařízení. Pomáhá jim až do jejich zletilosti nebo do ukončení přípravy na budoucí povolání. Mezi prací s rodinou jako žadatele a dítětem jako subjektem hledá cestu.

4.1 Poradenství

Snad každá práce, při níž dochází ke kontaktu s jinými lidmi, obsahuje určité prvky poradenství. Zabývají se jím všechny pomáhající profese. Sociální pracovnice poskytuje informace a rady. Je důležité, aby se vyznala v aktuálních zákonech a uměla je použít v praxi.

Sociální poradenství můžeme rozdělit na základní a odborné. Odborné sociální poradenství je zaměřeno přímo na klienta. Při jeho problému se soustředí na pomoc a praktické řešení obtížné životní situace. Základní sociální poradenství je spíš obecného rázu. Poskytuje informace o nárocích, službách, které mohou vyřešit náročnou životní situaci klienta. Základní služby často nacházíme v manuálu s doporučeními a konkrétními kroky, jak postupovat (MATOUŠEK, aj. 2003).

V poradenství poskytuje sociální pracovník informace a rady. Informace by měly být podávány jednoduše, věcně a měly by být přizpůsobeny přímo na míru klienta.

Sociální pracovník nabízí názor odborníka na danou situaci. Dostatek informací je velmi důležitý, protože nedostatek informací staví člověka do nevýhodné pozice.

Sociální pracovnice v rámci sociálních služeb pomáhá klientům v získání nadhledu na jejich způsob jednání se záměrem napomoci jejich růstu (ŘEZNÍČEK, 2000). Růst klientům k jeho samostatnosti je jedním ze základních cílů sociální práce. Sociální práce chce, aby klient byl samostatný a uměl se zorientovat ve své problematice.

4.2 Kolizní opatrovník

Pracovník oddělení sociálně-právní ochrany dětí je v době rozvodů rodičů kolizní opatrovník dítěte. Sociální pracovník se stává opatrovníkem ve chvíli, kdy dítě nemá ani v jednom z rodičů zákonného zástupce. Opatrovník zastupuje dítě v soudním řízení. Podává návrh na nařízení ústavní výchovy a vydává předběžné opatření o svěření dítěte určité osobě. Mají zákonem uloženou povinnost sledovat dodržování práv ve všech školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Ověřují důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení a zjišťují, jak se vyvíjí vztah mezi dítětem a rodičem (KOLEKTIV AUTORŮ, 2009).

4.3 Dítě právně volné

K osvojení dítěte do rodiny je potřeba, aby dítě bylo právně volné. K tomu je zapotřebí vyřešit právní vztah s rodiči. Většinou se k osvojení vyžaduje souhlas zákonných zástupců, kterými jsou zpravidla jeho rodiče, pokud nebyli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo způsobilosti k právním úkonům. Při osvojení je rozhodující i lepší zdravotní stav a psychomotorický vývoj a je možné předat dítě většinou v raném věku. Souhlas s osvojením dítěte od zákonných zástupců není potřeba v případě, že soud vydá takzvaný kvalifikovaný nezájem. V případě, že neprojevíli podobu nejméně šesti měsíců žádný zájem nebo po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte (KOVAŘÍK, aj. 2004).

4.4 Dohled, zbavení rodičovské odpovědnosti, omezení

Rodič má svá práva a povinnosti ke svému dítěti. Pokud zanedbává své povinnosti k dítěti, práva jsou mu odebrána nebo pozastavena (Zákon č. 94/1963 Sb. O rodině). Prvním krokem, který udělá sociální pracovnice, je dohled. Navštěvuje rodinu doma. Rodina dochází na úřad, kde spolu probírají možnosti a postupy v jejich situaci.

Po nedodržení domluvených pravidel přistoupí sociální pracovnice k omezení rodičovských práv. Může to být dočasné, kdy mají rodiče možnost dát vše do pořádku a získat svá práva zpět. Nejtvrdějším krokem, ke kterému může sociální pracovnice přistoupit, je zbavení rodičovské odpovědnosti. Tento krok se podniká pouze při velmi vážném zanedbání dítěte nebo na základě ublížení dítěti. Zde se začíná hledat pro dítě náhradní rodinná péče. K tomu, aby bylo dítě právně volné, musí vydat sociální pracovník rozhodnutí o nestarání se rodičů. To může být vydáno až po lhůtě tří měsíců.

Právě dobrá komunikace zapojených stran a otevřenost ke spolupráci může celý systém zefektivnit a nasměrovat k reálným pozitivním změnám.

5. Proces přijetí dítěte do rodiny

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí vymezuje přesná pravidla pro zprostředkování osvojení a pěstounské péče.

5.1 Příprava před příchodem dítěte do rodiny

První, co rodiče nebo jednotlivce před příchodem dítěte do jejich rodiny čeká, je příprava. Do tohoto období patří vnitřní rozhodnutí. Toto období je velice důležité. Odborníci doporučují hovořit o svém úmyslu především s širší rodinou. Konečné rozhodnutí je jen na žadateli. Musí si rozmyslet, jestli má dostatek fyzických i psychických sil. Jestli je tolerantní a otevřený, zda dokáže dítěti zajistit finanční zázemí. A takovýchto otázek na zvážení je mnoho.

5.2 Podání žádosti

Pokud se rozhodnete přijmout opuštěné dítě, musíte k tomu získat nejprve doporučení příslušného úřadu. Prvním oficiálním krokem je požádání do zařazení evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. Žádosti přijímá sociální odbor úřadu obce s rozšířenou působností v místě trvalého bydliště (KOLEKTIV AUTORŮ, 2009). Žádost může podat občan ČR nebo cizinec, který je hlášen k pobytu na území ČR alespoň jeden rok.

Při prvním setkání sociální pracovník klienta s respektem přivítá. Klient se pak může uvolnit a zbavit se napětí a nervozity. Dalším úkolem sociálního pracovníka je zjistit, co od něho klient očekává. Klienti mohou mít nerealistické představy nebo naopak nemusejí mít konkrétní očekávání (ŘEZNÍČEK, 2000). První kontakt je důležitý jak pro klienta, tak pro sociální pracovníci. Zde se utvářejí vztahy a připravuje se půda pro další spolupráci.

Na úřadu získá zájemce formulář žádosti, ke kterému je třeba připojit další doklady:

- osobní údaje (jméno a příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu),
- doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území České republiky (v případě cizinců doklad o hlášení k pobytu na území české republiky po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního předpisu, upravujícího pobyt cizinců na našem území),
- zprávu o zdravotním stavu,

(Potvrzení o zdravotním stavu žadatelů vystavuje osobní lékař. Dále zdravotní stav posuzuje revizní lékař krajského úřadu nebo magistrátu. Ten přezkoumá zdravotní stav žadatelů a písemně se vyjádří, zda odpovídá zdravotní stav zprostředkování náhradní rodinné péče.)

- údaje o ekonomických a sociálních poměrech.

5.3 Předání spisové dokumentace

Sociální pracovnice, která má na starosti náhradní rodinnou péči, přijme žádost a provede u žadatelů sociální šetření. Vyžádá si opis z trestního rejstříku, a nenajde-li žádný závažný problém, postoupí kompletní dokumentaci k odbornému posouzení a dalšímu řešení krajského úřadu.

5.4 Odborné posuzování

U žadatelů o náhradní rodinnou péči se posuzuje charakteristika osobnosti, psychický stav, zdravotní stav, bezúhonnost, předpoklad vychovávat dítě, motivace, která vedla k žádosti, stabilita manželského vztahu a prostředí v rodině. Zkoumá se i případné nachystání dětí či jiných osob žijících v domácnosti přijmout do rodiny dalšího člena. Součástí odborného posouzení

je také zhodnocení přípravy na přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu.

Důležitým předpokladem pro náhradní rodičovství jsou osobnostní kvality, z nichž stojí na předním místě psychická stabilita, altruismus, komunikativnost a prosociálnost (ŠKOVIERA, 2007).

Sociální pracovníce při návštěvě u žadatelů zjišťuje, v jakých podmínkách žijí. Při rozhovoru se zaměřuje na dětství, studium, manželství, zaměstnání, zdravotní stav, výchovné postoje a představy o dítěti (KOVAŘÍK, aj. 2004).

Formy chování člověka jsou založeny na jeho přirozenosti, svým způsobem už v jeho biologické podstatě (MATĚJČEK, 1994). Je důležité brát a respektovat dítě, jaké je, a nesnažit se ho změnit.

Po vyhodnocení všech skutečností zjištěných v rámci odborného posouzení krajský úřad žadatele rozhodnutím buď zařadí, nebo nezařadí do evidence. V případě negativního rozhodnutí mají žadatelé právo se proti rozhodnutí prostřednictvím orgánu, který rozhodnutí vydal, odvolat k Ministerstvu práce a sociálních věcí (MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2009).

Jak jsem již výše zmínila, na základě odborného posouzení vydá krajský úřad rozhodnutí o zařazení nebo nezařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Nyní nastává období očekávání. A nikdo nedokáže říct, jak dlouho bude trvat. Záleží to na požadavcích a představách o dítěti. V současné době je mnoho dětí, které by mohly jít do pěstounské péče, ale málo rodin, které by je chtěly. Jsou to většinou děti s vadou nebo jinou barvou pleti.

Praktická část

6. Výzkumná část

V praktické části jsem se soustředila na uživatele náhradní rodinné péče. Praktická část je zaměřena na výzkum některých otázek spojených s přijetím dítěte do rodiny v náhradní rodinné péči. Tento průzkum si klade za cíl zmapovat současnou situaci náhradních rodin, které přijaly dítě do péče. Tématu můžeme porozumět, až zjistíme, které elementy ji vlastně tvoří a čím je charakterizována (FERJENČÍK, 2000).

6.1 Cíl výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je zjistit zájem klientů v náhradní rodinné péči o sociální služby poskytované státem. Jinými slovy, které služby vnímají za užitečné a naopak které služby za zbytečné. Dále bych chtěla zjistit obtíže, se kterými se setkali při procesu přijetí dítěte do rodiny.

Má práce se zaměřuje na roli sociálního pracovníka, proto v dotazníku zjišťuji spokojenost se službami, které nabízí.

6.2 Hypotézy

1. Domnívám se, že v hodnocení potřebnosti zlepšení nebo doplnění podpory v průběhu svěřování dítěte do náhradní rodinné péče a během pečování o dítě nebude ve zkoumaném souboru vzhledem k nezávisle proměnným rozdílů.

Tuto hypotézu ověřuji otázkami číslo 11, 12, 14, 15 a 18.

2. Jsem toho názoru, že vnímaná užitečnost již poskytovaných důležitých služeb v průběhu svěřování dítěte do náhradní rodinné péče a během pečování o dítě se nebude vzhledem k nezávisle proměnným lišit.
Tuto hypotézu ověřuji otázkami číslo 9, 10, 13, 16 a 17.

3. Jsem přesvědčena, že v náhradní rodinné péči jsou rodiče spokojeni s poskytováním rad a služeb sociální pracovnice.
Tuto hypotézu ověřuji otázkami číslo 21 a 22 ve svém dotazníku.

6.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Zkoumaným souborem mého šetření jsou pěstouni, kteří si adoptovali nebo osvojili minimálně jedno dítě. Rodiče jsou klienty náhradní rodinné péče. Mají trvalý pobyt v obci s rozšířenou působností Mělník. Proto patří pod Městský úřad Mělník, odbor sociálně-právní ochrany dětí. Jejich spádovou pracovnicí je paní Anna Zappová, která má na starosti náhradní rodinnou péči. Tato pracovnice mi velmi pomohla, protože mi poskytla kontakty na klienty náhradní rodinné péče, kteří jsou momentálně v evidenci. Setkala jsem se u ní s velkou vstřícností a ochotou. Velice pozitivně hodnotím, že odbor sociálně-právní ochrany dětí zachoval profesionální přístup. Veškeré kontakty mi poskytl až poté, když s tím předem oslovení pěstouni souhlasili. Právě proto se mi vrátily všechny dotazníky.

Vzorek tvoří 19 pěstounských rodin, které osvojily nebo přijaly dítě do pěstounské péče. Dotazníky se mi vrátily od všech rodin. Všechna data jsem dále zpracovala.

6.4 Metoda výzkumu

Výzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření v časovém období od začátku do konce května 2011. Plné znění dotazníku je v příloze č. 1. V úvodu dotazníku se rodičům představuji, uvádím, z jaké školy jsem a pro jaké účely dotazník potřebuji. Zdůrazňuji anonymitu dotazníku. Dále zde uvádím instrukce k jeho vyplnění. Dotazník obsahuje 23 otázek, podle povahy otázky buď uzavřené, nebo otevřené. Pěstounům jsem poštou rozeslala oslovující dopis s dotazníkem. V oslovujícím dopisu jsem uvedla, odkud jsem získala na rodinu kontakt. Pěstouni měli jeden měsíc na vyplnění a odevzdání dotazníku na domluveném místě. Pro zachování anonymity jsem vytvořila schránku na podatelně. Zde mi pěstouni své vyplněné dotazníky zanechali.

6.5 Výsledky výzkumu

Při zpracování dotazníku jsem nejprve zkontrolovala správnost vyplnění. Pěstouni odpověděli na všechny otázky, u některých připisovali příběh dítěte nebo poděkování sociální pracovníci. Data z dotazníku jsem pro větší přehlednost umístila do tabulek, které ukazují četnost výskytu odpovědi z celkového množství rodin.

Z rozeslaných 19 dotazníků se mi vrátili všechny. V dotaznících byly vyplněny údaje o 26 dětech, které jsou osvojeny nebo v pěstounské péči. Všechny děti jsou v evidenci náhradní rodinné péči.

Otázka č. 1 Dítě jste přijali do jaké formy náhradní rodinné péče?

Formy NRP	Počet dětí
osvojení – zrušitelné	0
osvojení – nezrušitelné	1
pěstounská péče	18
jiné	0

První otázka v dotazníku byla zaměřena na formu náhradní rodinné péče. Ve výzkumném vzorku se v osmnácti případech jednalo o pěstounskou péči a jen v jednom případě o osvojení nezrušitelné.

Otázka č. 2 Odkud jste dítě převzali?

Převzetí dítěte	Počet dětí
z příbuzenstva	11
z ústavního zařízení	7
jiné	1

Tuto otázku jsem položila se zájmem o to, kde vyrůstalo dítě před příchodem do rodiny. Jedenáct dětí přišlo od svých rodičů k prarodičům. Zde je situace jednodušší, jelikož s dítětem se dobře znají. Tyto mají přijaté děti v náhradní rodinné péči, protože jim zákon neposkytuje možnost si je osvojit. Stát se v tomto případě snaží, aby si rodiče mohli děti vzít zpátky, až budou schopni se o ně postarat. Sedm dětí přišlo z ústavního zařízení. Tyto děti si pěstouni mohou osvojit. V jednom případě uvedla rodina „jiné“. Zde si převzala dítě do své péče žena, která byla sousedka. Rodina se o dítě nestarala, při odebrání dítěte z péče už přebývalo u ní. Rodiče a dítě s tím souhlasili.

Otázka č. 3 Současný věk dítěte?

Otázka č. 4 Kolik let bylo dítěti, když jste jej přijali do rodiny?

Otázka č. 5 Dítě máte tedy v rodině již ... roků?

Současný věk v letech	Věk v době příchodu do rodiny v letech, popř. měsících	Doba trvání náhradní rodinné péče v letech
4	8 měsíců	3
5	3	2
7 měsíců	5 měsíců	2
15	4	11
17	12	5
10	8	2
6	4	2
12	11	1
15	7	8
13	6 měsíců	12
12	3	9
12	10	2
10	9	1
6	3	3
16	10	6
18	12	6
25	3	22
22	1	21
20	1	19
16	1	15
16	3	13
14	3	11
9	5	4
18	2	16
17	1	16
7	1	6

V těchto třech otázkách jsem se zaměřila na věk dítěte v současnosti, v době jeho přijetí do náhradní rodinné péče a na celkovou dobu jeho života v náhradní rodinné péči.

Výsledky ukazují, že při převzetí dítěte ve výzkumném vzorku jsou převážně zastoupeny mladší děti. Zabývám se otázkou „Je opravdu o tyto děti větší zájem?“. Většina přijatých dětí byla ve věku do tří let. Může to být tím, že v populaci dětí nabízených do pěstounské péče nebo do adopce je také většina dětí v tomto věku. Při převzetí dítěte do péče jeho prarodiči si věk přijímaného dítěte vybrat nemohli.

Zajímavé zjištění je, že rodiče, kteří si vzali do pěstounské péče více než čtyři děti, uvádějí stejný důvod, a to, že sami nemohou mít děti.

Otázka č. 6 Současný počet dětí v rodině?

10 rodin s jedním dítětem (10)

5 rodin s dvěma dětmi (10)

2 rodiny se čtyřmi dětmi (8)

2 rodina s pěti dětmi (5)

V mém výzkumném vzorku mají rodiče dohromady 33 dětí. Z toho z náhradní rodinné péče jich je 26. Jeden z těchto pěstounských párů, který si osvojil chlapečka, měl již tři děti své. Pěstouni se rozhodli, že vypomohou dalšímu dítěti. Další dva pěstounské páry si vzaly jedno dítě do pěstounské péče. Dítě si převzaly z příbuzenstva. Vedla je k tomu odpovědnost a hrozba ústavního zařízení pro dítě. V náhradní rodinné péči převládá spíše starost o jedno až dvě děti v rodině. Chtějí dát dítěti to, co ve své rodině nedostalo. Tato otázka nezjišťuje, proč rodiče dítě přijali do náhradní rodinné péče, to je až v otázce sedm.

Otázka č. 7 Co vás vedlo k žádosti o přijetí dítěte do NRP ve vaší rodině?

Ptám se na motivaci pěstounů k přijetí dítěte do rodiny. Jejich motivy se ve většině případů shodovaly. Nejčastěji se můžeme setkat s těmito motivy:

- To, co rodiny spojuje, je vůle pomoci dítěti. To bylo uvedeno ve všech 19 dotaznících, nejčastěji ve spojeních: „pomoci dítěti“, „dát mu rodinu“ nebo také „pomoci bližnímu svému“.

Další motivace:

- Dítěti hrozilo odebrání do ústavu. (tři pěstouni)
- Nezájem rodičů o zdravotní stav dítěte a neplnění jejich povinností. (čtyři pěstouni)
- Odpovědnost k vnoučatům. Pěstouni často znají dítě od malička, vědí, že to v rodině nemělo jednoduché. (čtyři pěstouni)
- Rodiče dítěte zemřeli. (dva pěstouni)
- Některé rodiny nemohou mít vlastní děti. Touží vychovat holčičku nebo chlapečka. (tři pěstouni)

Otázka č. 8 Jaká doba uplynula od podání žádosti o svěřeni do NRP k příchodu dítěte do rodiny?

Časová lhůta	Počet dětí
okamžitě	6
do jednoho roku	12
2–5 let	8

Pro přehlednost jsem rozdělila časové období do tří skupin. Okamžitě se k pěstounům dostalo šest dětí, do roka dvanáct dětí a do pěti let osm dětí.

Z uvedeného vyplývá, že nejčastěji se dostalo dítě k pěstounům do jednoho roku. Nejdelší uvedené časové období je pět let.

Otázka č. 9 Jaké služby využíváte v NRP ve státním systému za posledních 12 měsíců?

Využívané služby	Četnost
poradenství	4
finanční příspěvek	19
víkendové pobyty NRP	0
semináře NRP	5
návštěva psychologa	0
jiné služby	1

Všichni pěstouni využívají finanční příspěvek. Pokud se jedná o osvojení nebo o svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osobě než rodiči (např. příbuznému), nemá nárok na žádnou zvláštní pomoc státu. Avšak má nárok na dávky, které jsou za určitých podmínek dostupné i všem ostatním rodičům (např. rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, porodné, peněžitá pomoc v mateřství). Další finanční pomoc by pak připadala v úvahu, pokud by se jednalo o dítě s postižením (např. příspěvek na péči, dávky sociální péče). Zvláštní dávky jsou jen v případě pěstounské péče (a také v případě osobní péče o dítě poručníkem). Dávky pěstounské péče jsou celkem čtyři:

1. příspěvek na úhradu potřeb dítěte (výše podle věku a zdravotního stavu dítěte / měsíční dávka)
2. odměna pěstouna (výše podle počtu svěřených dětí a jejich zdravotního stavu / měsíční dávka)
3. příspěvek při převzetí dítěte (výše podle věku dítěte / jednorázová dávka)
4. příspěvek na zakoupení motorového vozidla (pouze pokud má pěstoun v pěstounské péči alespoň čtyři děti)

Dávky pěstounské péče vyplácí stát prostřednictvím úřadů práce, pracovišť státní sociální podpory.

Mezi jiné služby, které využívají, patří poradenství. To je jedna ze služeb nabízená sociální pracovníci v rámci domluvených schůzek.

V rámci vzdělávání je možnost navštěvovat semináře. Pořádá je oddělení sociálně-právní ochrany. Setkání se účastní vždy jeden odborník na dané téma.

V rámci služeb nabízených náhradní rodinou péčí v Mělníku mají rodiny možnost navštívit psychologa. Tyto návštěvy jsou hrazeny úřadem. Mohou přijít jak rodiče, tak děti. Tato možnost v našem souboru využívána není.

Otázka č. 10 Chybí vám nějaké služby ve státním systému NRP, které byste chtěli využít?

Využívané služby	Četnost
ano	2
ne	12
nevím	5

Velké části pěstounů v našem souboru vyhovují služby, které jsou k dispozici. Tato nabídka je v současné době velmi široká. Dva pěstounské páry uvítaly častější setkání pěstounů pro výměnu zkušeností. Setkání jsou pro získání dítěte v náhradní rodinné péči povinná. Jsou však jen jednou za rok a rodiny musí čekat na termín jejich konání.

Otázka č. 11 S jakými obtížemi jste se během čekací doby setkali?

Obtíže při čekací době	Četnost
nedostatek informací o dostupných službách	0
nedostatek informací, jak postupovat při žádosti	1
nedostatek informací o průběhu získávání dítěte	0
dlouhodobé čekání na vyřízení u soudu	4
soudní odložení z důvodu chybějících materiálů	3
jiné	11

Jedenáct pěstounů se během čekací doby nesetkalo s žádnými problémy. U této otázky připisovaly pěstounské páry poděkování své sociální pracovníci, která jim ochotně se vším pomáhala. Čtyři pěstouni čekali dlouhodobě na vyřešení u soudu. Tato doba byla až tři roky. Tři pěstouni měli odložené soudní jednání z důvodu chybějících materiálů. Jednomu rodičovskému páru chyběly informace, jak postupovat při žádosti. Tuto otázku jsem zařadila z důvodu zájmu o problematiku průtahu soudů. V mém výzkumném vzorku se s tímto problémem setkaly čtyři rodiny.

Otázka č. 12 Jaké doporučení byste učinili na základě vaší zkušenosti pro zlepšení procesu přijetí dítěte do NRP?

Zlepšení procesu přijetí	Četnost
žádné, vše mi vyhovuje	11
více kontaktu se sociální pracovníci	0
přístup k více informacím	1
urychlení procesu	7
jiné	0

Zde jsou odpovědi dosti podobné předchozí otázce. Jedenáct pěstounů je spokojeno a nic by neměnilo. Sedm pěstounů by si přálo urychlit proces. Jeden pěstounský pár by ocenil přístup k více informacím. Má pocit, že netušil, co se bude dít, a jen musel čekat.

Otázka č. 13 V čem vám pomohlo setkání pěstounů?

Pomoc při setkání pěstounů	Četnost
nové informace o NRP	4
seznámení s jiným žadatelem	8
řešení problémů	2
práce s vlastními obavami či nejistotou	1
jiné	7

Otázka č. 14 Měli byste zájem o pravidelné setkávání s jiným rodičem?

Pravidelné setkávání	Četnost
jednou za měsíc	0
jednou za tři měsíce	2
jednou za půl roku	1
ne	6
jinak	10

U otázky 13 je větší počet odpovědí než počet rodin, protože některým rodinám pomáhá setkávání pěstounů ve více ohledech. Setkávání pěstounů velmi vítají pěstouni s dětmi v náhradní rodinné péči. Mají možnost předat si při něm své zážitky a zkušenosti. Pěstouni se seznámí s jiným žadatelem. Mají možnost diskutovat a řešit své problémy. Mohou mluvit o vlastních obavách a nejistotách. Jednou za rok jsou pro pěstouny tato setkání povinná.

U otázky 14 má třináct pěstounů zájem o pravidelné setkávání. Pěstouni s větším počtem dětí se chtějí setkávat častěji, nejlépe jednou za tři měsíce. Všem pěstounům s jedním dítětem stačí setkání jednou za rok. Šesti pěstounům s více než jedním dítětem stačí kontakt se sociální pracovníci a nemají zájem setkávat se s ostatními rodinami.

U otázek 15–18 se soustředím přímo na práci sociální pracovníce. Je důležité, jaké státní služby poskytuje sociální pracovníce a jakou formou. Tyto služby mají být veřejnosti srozumitelné a dostupné podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Otázka č. 15 S jakými problémy se obracíte na sociální pracovníci za posledních 12 měsíců?

Obracení s problémy k sociální pracovníci	Četnost
výchovné problémy s dítětem	0
neshody v rodině	2
finanční obtíže	2
problémy s povinnou školní docházkou u dětí	0
s žádnými problémy	12
jiné	3

Dvanáct rodin označilo, že za posledních 12 měsíců se neobrátilo na sociální pracovníci s žádnými problémy. Mezi „jiné“ patří i pěstouni, kterým před soudním rozhodnutím chodily výhrušné zprávy na telefon od anonymů. Anonym si přál, aby svou žádost stáhli zpátky, nebo jim ublíží. Po rozhodnutí o umístění dítěte do náhradní rodinné péče vše utichlo. Jedním z dalších problémů, které rodiny řeší, jsou právní předpisy výchovy.

Otázka č. 16 S čím vám pomohla sociální pracovnice?

Pomoc sociální pracovnice	Četnost
s přípravou na příchod dítěte	2
s vyplňováním formulářů	13
s podáním žádosti k soudu	16
s přijetím dítěte do rodiny	4
seznámení se službami nabízenými státem	11
jiné	0

U této otázky je větší počet odpovědí než počet pěstounů, protože některým rodinám pomohla sociální pracovnice ve více věcech. Odpovědi na tuto otázku mi ukázaly, jaké služby nabízí sociální pracovnice při poskytování náhradní rodinné péče a kterých rodiny využívají nejčastěji. Šestnáct pěstounů za hlavní službu považuje pomoc s podáním žádosti k soudu. Z toho třináct z nich využilo možnost pomoci s vyplňováním formulářů. V rámci setkávání se sociální pracovníci a pěstouny v náhradní rodinné péči se jedenáct rodin seznámilo se službami nabízenými státem. Jako nejméně často využitou pomoc označili čtyři pěstouni pomoc přijetím dítěte do rodiny. Pěstouni v dotazníku očíslovali pořadí důležitosti služeb.

Otázka č. 17 Co by měla obsahovat návštěva sociální pracovnice, aby pro vás byla užitečná?

Návštěva sociální pracovnice	Četnost
informace o nabízených službách	4
informace o vyřizování žádosti	1
informace o platných zákonech	6
poskytnutí rady	13
citová podpora	3
jiné	3

U této otázky je větší počet odpovědí než počet pěstounů. Pěstouni si přejí, aby návštěva sociální pracovnice obsahovala více věcí. Pěstouni v náhradní rodinné péči mají také možnost navštívit sociální pracovníci na úřadě. Zároveň součástí práce sociální pracovnice je návštěva rodiny. Pokud je návštěva běžná, je ohlášena předem. Sociální pracovnice nemá potřebu kontroly. Návštěva musí být ze zákona dvakrát do roka. Při této návštěvě mluví sociální pracovnice i o samotě s dítětem. Sociální pracovnice poskytuje sociální služby v terénu. Pěstouni nejčastěji využívají službu poskytnutí rady. Je zřejmé, že využívají stejné služby jako při příchodu na úřad.

Otázka č. 18 Ve které části procesu v NRP vám sociální pracovnice nejvíce pomohla?

Pomoc v procesu od sociální pracovnice	Četnost
v začátku, podání žádosti	10
v průběhu procesu, když rozhoduje soud	7
v závěru, předávání dítěte	0
po celou dobu procesu	14
nepomohla vám	0

U této otázky je větší počet odpovědí než počet rodin. Sociální pracovnice provází pěstouny náhradní rodinou péčí od samého začátku až po dospělost dítěte. Je to dlouhodobá spolupráce. Samotný začátek je podání žádosti. Je to velký a náročný krok pro rodiny. V tomto ohledu nejvíce pomohla deseti rodinám. Jedním z dalších náročných momentů je při průběhu procesu doba, když rozhoduje soud. Zde pomoc sociální pracovnice v mé výzkumné sondě považuje za nejdůležitější sedm pěstounských párů. Pro čtrnáct pěstounů byla pomoc sociální pracovnice důležitá po celou dobu procesu. Klienti k této otázce připisovali poděkování.

Otázka č. 19 Kolikrát v roce vás sociální pracovnice navštíví?

Počet návštěv sociální pracovnice	Četnost
1 za rok	2
2 za rok	10
3 za rok	4
jiný počet	3

Návštěva sociální pracovnice u pěstounů s pěstounskou péčí je povinná ze zákona. Měla by probíhat dvakrát v roce, tak jak tomu je u deseti pěstounů. Zaujalo mě, že u dvou pěstounů návštěva probíhá jen jednou v roce. U jednoho pěstounského páru je to z důvodu častého potkávání sociální pracovnice, vždy si krátce promluví. Pokud pěstouni potřebují, mohou sociální pracovnice navštěvovat rodinu častěji. Tak jak je tomu ve čtyřech rodinách. U kolonky „jiné“ tři pěstouni vyplnili, že je sociální pracovnice navštěvuje dle potřeby.

Otázka č. 20 Jak často by vás měla navštěvovat?

Počet návštěv sociální pracovnice	Četnost
stejně jako doposud	16
častěji	0
vůbec ne	0
jen v případě problému	3
jinak	0

Otázku jsem zařadila do dotazníku, protože jsem byla zvědavá, jaký zájem je o návštěvy sociálních pracovnic u pěstounů. Zájem o návštěvy se mi potvrdil v mém výzkumném vzorku u šestnácti pěstounů. Jen tři pěstouni by si přáli návštěvy pouze v případě problémů. Chtěli by kontaktovat pracovníci sami.

Otázka č. 21 Jak jste spokojeni se svou sociální pracovnící?

Spokojenost se svou sociální pracovnící	Četnost
ano	19
nevím	0
ne	0

Tato otázka je jediná, kde se všichni pěstouni shodli na jediné odpovědi. Všech devatenáct pěstounů patří pod jednu sociální pracovníci.

Otázka č. 22 Které osoby nebo instituce vám nejvíce pomohly?

Pomoc mě zajímala:

- u svěřením do péče (18 rodin pouze sociální pracovníce, 1 rodina Fond ohrožených dětí)
- s vyřizováním žádosti (19 rodin pouze sociální pracovníce)
- se zvládáním výchovných problémů (zatím řeší v rodinném kruhu)

Je mnoho neziskových organizací, které se zabývají pomocí v náhradní rodinné péči. Proto mě zajímalo, jestli pěstouni tuto možnost využívají. Jenom jedna pěstounská rodina v mém výzkumném vzorku vyhledala pomoc u Fondu ohrožených dětí při svěřování dítěte do péče. Ostatní pěstouni využívají pouze služby sociální pracovníce. Ukazuje to na kvalitně odvedenou práci nebo na neinformovanost o jiných možnostech služeb. Výchovné problémy řeší pouze v rodině, zatím nikdo nevyhledal pomoc.

Otázka č. 23 Kdo dotazník vyplnil?

Vyplnění dotazníku	Četnost
pěstounka	12
pěstoun	1
oba společně	6
jiní	0

Dotazník ve dvanácti případech vyplnila pěstounka, v jednom případě pěstoun a v šesti případech oba společně. Mile mě překvapilo, že na třetině dotazníků se na vyplnění dotazníků podíleli oba. Jak víme z odborných studií, stejnoměrné zastoupení obou rodičovských rolí v pěstounské rodině je důležitou podmínkou pro to, aby rodina byla schopna vyrovnat se s netradiční zátěží, kterou péče o dítě z náhradní rodinné péče představuje.

6.6 Závěr výzkumu

V závěru výzkumu shrnu dle mého názoru nejdůležitější poznatky, které naplňují stanovené cíle výzkumu v úvodu praktické části bakalářské práce. Uvedu, zda se stanovené hypotézy potvrdily či nikoliv.

Sběr dat jsem uskutečnila u pěstounů, kteří si osvojili nebo vzali dítě do pěstounské péče. Měla jsem možnost oslovit všechny pěstouny s náhradní rodinnou péčí z Mělníka v celkovém počtu 19 pomocí anonymně vyplněného dotazníku, který jsem sama sestavila. Podařilo se mi docílit 100% návratnosti, čehož si moc vážím. Při mém malém rozsahu vzorku to bylo velmi důležité.

Hypotézu, že vnímaná užitečnost již poskytovaných důležitých služeb v průběhu svěřování dítěte do náhradní rodinné péče a během pečování o dítě se nebude vzhledem k nezávisle proměnným lišit, mohu ve svém výzkumném vzorku potvrdit. Rodiny vzhledem k nezávisle proměnným mají naprostou shodu v řazení potřeb mezi rodinami.

Ve své výzkumné sondě jsem zjistila, že nejčastěji využívanou službou je státní finanční příspěvek. Služby, které oproti tomu vůbec nevyužívají, jsou víkendové pobyty náhradní rodinné péče a možnost návštěvy psychologa.

Přijetí dítěte do rodiny je nelehká záležitost. Pěstouni se přitom mohou setkat s různými překážkami. Čtyři pěstouny v mém výzkumném vzorku nejvíce trápilo dlouhodobé čekání na vyřízení u soudu. Požádali o pomoc sociální pracovníci, která jim ochotně pomohla. Zároveň mě velmi potěšilo, že jedenáct pěstounů nemělo žádné problém. Vše šlo tak, jak jim předem řekla sociální pracovníce.

Mezi největší přínosy v náhradní rodinné péči řadí pěstouni setkávání pěstounů. Toto setkání pořádá oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Mohli se přitom setkat s jinými žadateli a předat si zkušenosti. Na těchto setkáních bývá přítomen vždy jeden odborník na předem dané téma. Pěstouni tak získávají nové informace o náhradní rodinné péči.

S počtem návštěv sociální pracovníce v rodinách jsou v mé výzkumné sondě spokojeni. Chtěli by, aby to takto pokračovalo i nadále. Počet návštěv je dvakrát do roka.

Hypotéza, že v náhradní rodinné péči jsou rodiče rádi za poskytování rad a služeb sociální pracovníce, se potvrdila. Pěstouni do dotazníku připisovali poděkování sociální pracovníci. Chválili ji za velkou profesionalitu a zároveň laskavý přístup. Mnoho pěstounů uvedlo pomoc v nelehkých životních situacích jako její významný příspěvek. Ráda se k tomuto připojuji. Práce sociální pracovníce si velmi vážím.

Výsledky, které jsem zde k podpoře svých hypotéz získala, jsou omezeny na jedinou sociální pracovníci ve městě Mělník a oblasti jeho působení. Jde o poznatky platné pouze pro tuto lokalitu a můj výzkumný vzorek. Nemohu to proto zobecňovat na ostatní sociální pracovníce a jiná místa.

Závěr

Cílem této bakalářské práce na téma role sociálního pracovníka při poskytování sociálních služeb v náhradní rodinné péči bylo ozřejmit, jakou roli má sociální pracovníce v náhradní rodinné péči a jaké sociální služby poskytuje. Dále se práce zabývala problematikou procesu přijetí dítěte do rodiny.

Sociální pracovník se potýká s různými rolemi a musí umět přizpůsobovat situaci danému problému. Je vázán zákony, které mu předepisují, jak se v určitých situacích chovat. Nejčastěji poskytuje poradenství. Odborné poradenství je zaměřeno přímo na klienta. Základní poradenství je spíše obecné, kde se klienti dozvědí, na které dávky mají nárok.

Před přijetím dítěte do rodiny si zájemci o dítě musejí vše dobře rozmyslet. Až poté se mohou vydat na městský úřad s rozšířenou působností, aby podali oficiální žádost. Zde celý systémový koloběh začíná. Žadatelé musejí absolvovat zdravotní vyšetření a donést různé doklady. Sociální pracovníce připravuje spisovou dokumentaci a odesílá ji na krajský úřad, kde rozhodují o zařazení žadatelů do evidence. Pokud se tak stane, začne vyhledávání vhodného dítěte. Krajský úřad kontaktuje rodinu s odkazem na dítě. Ty ho mohou jet navštívit. Při osvojení musí minimálně tři měsíce žít v nové rodině na jejich náklady.

V první části jsem se zabývala druhy náhradní rodinné péče. Mezi ty základní patří osvojení a pěstounská péče. Nejčastěji využívanou formou v dnešní době je pěstounská péče. To se ukázalo i v mé výzkumné sondě, která je součástí praktické části. Použila jsem dotazníkovou metodu. Svůj výzkum jsem zaměřila na osvojitele nebo pěstouny, kteří už osvojili minimálně jedno dítě. Vybrala jsem si tyto pěstouny, jelikož prošli procesem přijetí dítěte do rodiny. Absolvovali celý proces a aktivně využívají služby náhradní rodinné péče. Nejčastěji využívanou službou je finanční příspěvek, k tomu rádi navštěvují semináře pořádané orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Osvojitelé a pěstounské rodiny jsou s množstvím nabízených služeb spokojeni. Sociální pracovníci se povedlo navázat kvalitní vztah s klienty. Klienti jí v dotazníku děkovali a chválili ji.

Tato bakalářská práce umožnila zájemcům o práci sociálního pracovníka a náhradní rodinnou péči nahlédnout na tuto oblast jak z pohledu odborníků, tak i uživatelů služeb náhradní rodinné péči. Seznámila čtenáře s motivací osvojitelů a pěstounů s přijetím dítěte do rodiny. Z odpovědí v dotaznících vyplývá, že rodiny mají zájem o nabízené služby i o pomoc sociální pracovnice.

Seznam literatury

BITTNER, P. aj. *Děti z ústavů!* Brno: Liga lidských práv, 2007. 72 s. ISBN 978-80-903473-4-2.

BUBLEOVÁ, V., BENEŠOVÁ, L. *Hledáme nové rodiče.* Praha: SNRP, 2001. 23 s.

FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu.* Praha: Portál, 2000. 256 s. ISBN 80-7178-367-6.

GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologický poradenství v náhradní rodinné péči.* Praha: Grada Publishing, 2008. 144 s. ISBN 80-247-1788-3.

GUGGENBÜHL-CRAIG, A. *Macht als Gefahr beim Helfer.* Basel: s. Karegel AG, 1978. 105 s.

JOSEPH, A. D. *Základy mezilidské komunikace.* Praha: Grada publishing, 2001. 420 s. ISBN 80-7169-9888-8.

KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese.* 6. vyd. Praha: Portál, 2011. 152 s. ISBN 978-80-7367-922-4.

KOVAŘÍK, J. aj. *Náhradní rodinná péče v praxi.* Praha: Portál, 2004. 168 s. ISBN 80-7178-957-7.

KREBS, V. *Sociální politika.* Praha: Aleko, a. s., 1991. 190 s. ISBN 80-85341-22-0.

LAHNEROVÁ, D. *Asertivita pro manažery.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. 160 s. ISBN 978-80-247-2892-6.

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují.* Praha: Portál, 1994. 110 s. ISBN 80-7178-006-5.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 104 s. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. 155 s.

MATĚJČEK, Z., LANGMEIER, J. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Avicenum, 1974. 397 s.

MATOUŠEK, O. aj. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O. aj. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 107, 177, 201, 203. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, O. aj. *Sociální služby v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. 352 s. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, O. aj. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2007. 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, O. aj. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. 312 s. ISBN 80-7178-473-7.

ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 80 s. ISBN 80-85850-00-1.

SATIROVÁ, V. *Kniha o rodině*. Praha: Prám, 1994. 350 s. ISBN 80-901325-0-2.

ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.

VOCILKA, M. Dětské domovy málo spolupracují s pediatry. Praha: *Zdravotnické noviny*. 1999, roč. 48, č. 38, s. 12. ISSN 0044-1996.

Zákony

Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách.

Zákon č. 94/1963 Sb. O rodině.

Zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí.

Internetové zdroje

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Průvodce pro náhradní rodinnou péči (online)*. Poslední revize 30. 6. 2009. (cit. 2011-08-15).

Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/7294/Pruvodce_pro_nahradni_rodinnou_peci_.pdf .

KOLEKTIV AUOTRŮ. *Péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji (online)*. (cit. 2011-08-15). Dostupné z:

http://www.rozumacit.cz/sites/default/files/Analyza_sluzeb_ve-Stredoceskem_kraji.pdf.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Průvodce náhradní rodinnou péčí (online)*. Poslední revize 4. 4. 2009. (cit. 2011-8-15). Dostupné z:

http://vzd.cz/sites/default/files/Pruvodce_nrp.pdf.

Přílohy

PŘÍLOHA Č. 1 – DOTAZNÍK PRO KLIENTY V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI

PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Dotazník pro klienty náhradní rodinné péči

Vážení přátelé,

Pořadové číslo:

tento průzkum si klade za cíl zmapovat současnou situaci náhradních rodin, které přijaly dítě do své rodiny.

Prosíme, abyste dotazník čitelně a otevřeně vyplnili. Uvedené informace jsou důvěrné a budou zpracovány naprosto anonymně a nemohou být v žádném případě zneužity proti Vám. O hodnocení konkrétními rodiči, se v žádném případě nebude moci dozvědět Vaše sociální pracovnice.

Děkujeme Vám za Vaši pomoc při našem průzkumu.

Pokud jsou v otázce uvedené možnosti, označte svoji odpověď tak, že u každé otázky uděláte křížek (X) na odpovídajícího písmenko. U ostatních otázek je ponecháno volné místo na Vaši čitelnou odpověď.

1. Dítě jste přijali do:

- a) osvojení - *zrušitelné*, tj. osvojení 1.stupně
  - b) osvojení - *nezrušitelné*, tj. osvojení 2.stupně
  - c) pěstounské péče
  - d) jiné formy NRP
- .....

2. Dítě jste převzali:

- a) z příbuzenstva
  - b) z ústavního zařízení
  - c) jiné – prosím, vypište
- .....

3. Současný věk dítěte? .....

4. Kolik let bylo dítěti, když jste je přijali do rodiny? .....

5. Dítě máte tedy v rodině již .....

6. Současný počet dětí v rodině? .....

7. Co Vás vedlo k žádosti o přijetí dítěte do náhradní péče ve Vaší rodině?

.....

.....

.....

8. Jaká doba uplynula od podání žádosti k příchodu dítěte do rodiny?

.....

9. Jaké služby využíváte NRP ve státním systému za posledních 12měsíců?

- a) poradenství
  - b) finanční příspěvky
  - c) víkendové pobyty NRP
  - d) semináře NRP
  - e) návštěvy psychologa
  - f) jiné služby – prosím, vypište
- .....
- .....

.....

10. Chybí vám nějaká služby ve státním systému NRP, kterou byste chtěli využít?

- a) ano
- b) nevím
- c) ne

Pokud ano, které to jsou?

.....
.....
.....

11. S jakými obtížemi jste se během čekací doby setkali?

- a) nedostatek informací o dostupných službách
- b) nedostatek informací jak postupovat při žádosti
- c) nedostatek informací o průběhu získávání dítěte
- d) dlouhé čekání na vyřízení u soudu
- e) soudní odložení z důvodu chybějících materiálů
- f) jiné – prosím vypište

.....
.....
.....

12. Jaké doporučení byste učinili na základě vaší zkušenosti pro zlepšení procesu přijetí dítěte do NRP?

- a) žádné, vše mi vyhovuje
- b) více kontaktu se sociální pracovníci
- c) přístup k více informacím
- d) urychlení procesu
- e) jiné – prosím, vypište

.....
.....
.....

13. V čem vám pomohlo setkání pěstounů?

- a) nové informace o NRP
- b) seznámení s jinými žadateli
- c) řešení problémů
- d) práce s vlastními obavami či nejistotou
- e) jiné – prosím, vypište

.....

.....

.....

14. Měli byste zájem o pravidelné setkávání s jinými rodiči?

- Pokud ano jak často:
- a) jednou za měsíc
  - b) jednou za tři měsíce
  - c) jednou za půl roku
  - d) jinak

.....

15. S jakými problémy se obracíte na sociální pracovníci za posledních 12 měsíců?

- a) výchovné problémy s dítětem
- b) neshody v rodině
- c) finanční obtíže
- d) problémy s prospěchem dítěte
- e) problémy s povinnou školní docházkou u dítěte
- f) s žádnými problémy
- g) jiné – prosím, vypište

.....

.....

.....

16. S čím vám pomohla sociální pracovnice?

- a) s přípravou na příchod dítěte
- b) s vyplňováním formulářů
- c) s podání žádosti k soudu
- d) s přijetím dítěte do rodiny
- e) seznámením se službami nabízenými státem
- f) jiné – prosím, vypište

.....

.....

.....

17. Co by měla obsahovat návštěva sociální pracovnice, aby pro vás byla užitečná?

- a) informace o nabízených službách
- b) informace o vyřizování žádosti
- c) informace o platných zákonech
- d) poskytnutí rady
- e) citová podpora
- f) jiné – prosím, vypište

.....

.....

.....

18. V které části procesu, v náhradní rodinné péči vám sociální pracovnice nejvíce pomohla?

- a) v začátku, podání žádosti
- b) v průběhu procesu, když rozhoduje soud
- c) v závěru, předávání dítěte
- d) po celou dobu procesu
- e) nepomohla vám

19. Kolikrát v roce vás sociální pracovnice navštíví?

- a) 1 za rok
- b) 2 za rok
- c) 3 za rok
- d) jiný počet .....

20. Jak často by vás měla navštěvovat?

- a) stejně jako doposud
- b) častěji
- c) vůbec ne
- d) jen v případě problému
- e) jinak – prosím, vypište

.....

21. Jste spokojeni se svou sociální pracovnící?

- a) ano
- b) nevím
- c) ne

22. Které osoby nebo instituce Vám nejvíce pomohli? Prosím, vypište.

- a) se svěřením dítěte do péče

.....

- b) s vyřizováním žádosti

.....

- c) zvládání výchovných problémů

.....

23. Kdo dotazník vyplnil?

- a) pěstounka
- b) pěstoun
- c) oba společně
- d) jiní .....

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

JMÉNO A PŘÍJMENÍ AUTORKY: ANETA ZÁPOTOCKÁ

STUDIJNÍ PROGRAM: SOCIÁLNÍ PRÁCE A SOCIÁLNÍ POLITIKA

STUDIJNÍ OBOR: SOCIÁLNÍ PRÁCE SE ZAMĚŘENÍM NA KOMUNIKACI A APLIKOVANOU PSYCHOTERAPII

NÁZEV PRÁCE: ROLE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA PŘI POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI

POČET STRAN (BEZ PŘÍLOH): 53

CELKOVÝ POČET STRAN PŘÍLOH: 61

POČET TITULŮ ČESKÉ LITERATURY A PRAMENŮ: 25

POČET TITULŮ ZAHRANIČNÍ LITERATURY A PRAMENŮ: 1

POČET INTERNETOVÝCH ODKAZŮ: 3

VEDOUCÍ PRÁCE: MGR. PETR HANUŠ

ROK DOKONČENÍ PRÁCE: 2011

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Aneta Zápotocká

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Role sociálního pracovníka při poskytování sociálních služeb v náhradní rodinné péči.

Vedoucí/oponent* práce: Mgr. Petr Hanuš

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 53

Počet stránek příloh: 6

Počet titulů v seznamu literatury: 23

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

		X		
--	--	---	--	--

Závažnost tématu

		X		
--	--	---	--	--

Oborová příležitost tématu

		X		
--	--	---	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

Formální zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace,

		X		
--	--	---	--	--

parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

Metody práce

		X		
--	--	---	--	--

Vhodnost a úroveň použitých metod

		X		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

Obsahová kritéria a přínos práce

		X		
--	--	---	--	--

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

		X		
--	--	---	--	--

Naplnění cílů práce

		X		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	X			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost

		X		
--	--	---	--	--

výsledků v praxi

X				
---	--	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Předložená práce se věnuje aktuálnímu tématu a to z pohledu sociální politiky a sociální práce v České republice. Autorka v práci využívá své zkušenosti z praxe. Celá práce je koncipována velmi konzistentně, je srozumitelná a i po formální stránce odpovídá požadovanému formátu. Zásadním problémem ovšem je, že byť zvolené téma bylo možné zasadit do kontextu poskytování sociálních služeb do náhradní rodinné výchovy, nechala se autorka zmást pojetím jednoho z autorů použité literatury, který nerespektuje rámec poskytování sociálních služeb v České republice. A tak v práci jsou jako sociální služby uvedeny činnosti, které ovšem podle zákona sociálními službami nejsou. Jedná se o výčet „sociálních služeb“ v kapitole 4, kde je sice správně citován zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v platném znění, ale uváděné služby nejsou službami, které by byly poskytovány podle tohoto zákona, nebo dokonce které bychom v tomto zákoně našly podle názvu (příklad kolizní opatrovník 4.2.) Práce sice velmi pěkně popisuje sociální práci v náhradní rodinné výchově, ale ve spojení s některými texty a zejména v souvislosti s názvem, je zavádějící a v tomto rozsahu nesprávná. Naštěstí je text natolik konzistentní směrem k náhradní rodinné výchově a související sociální práci, že si zaslouží za podmínky, že si laskavý čtenář individuálně vypustí v názvech „sociální služby“ slovo sociální, velmi dobré hodnocení.

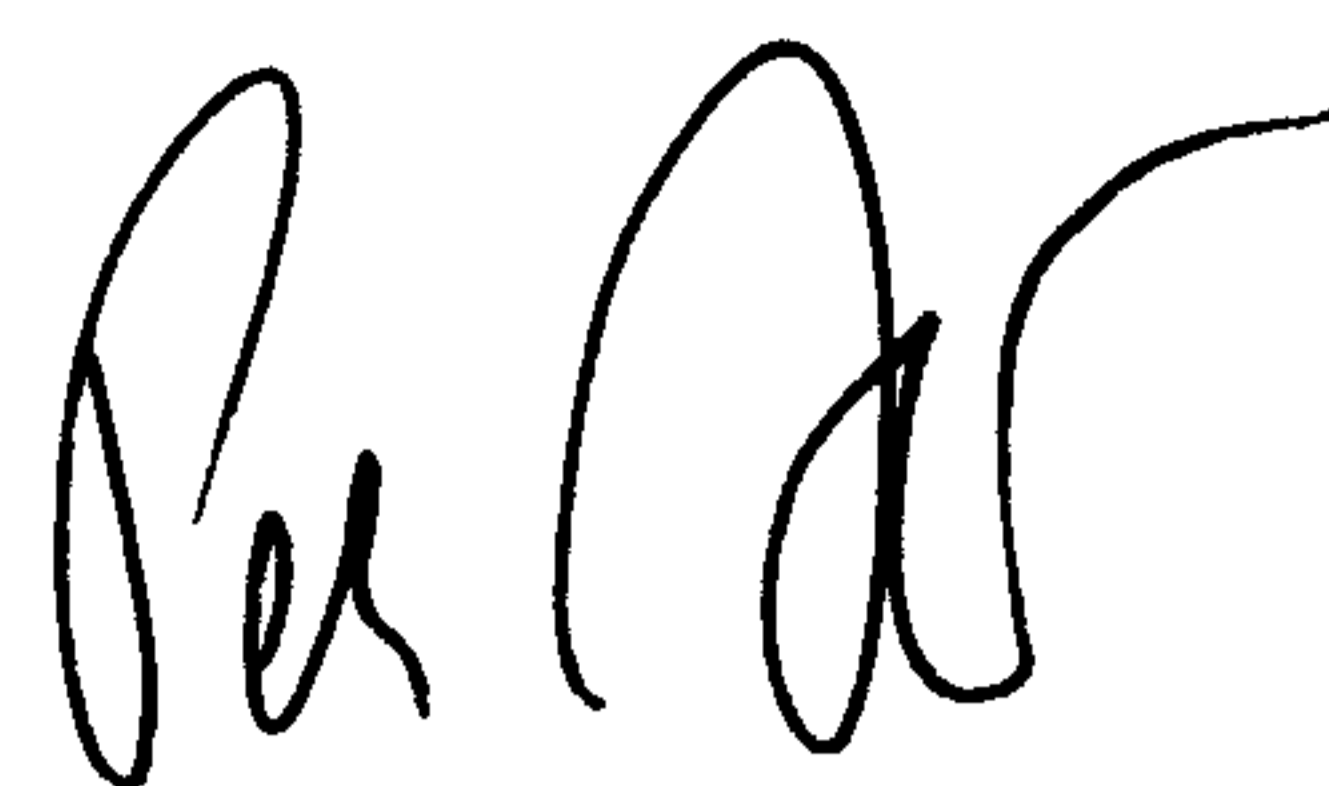
Vedoucí práce konstatuje, že problém v používané terminologii byl způsoben více okolnostmi včetně zaneprázdněnosti vedoucího práce v posledním měsíci před odevzdáním, kdy byl dokument předložen po delší době ke konzultaci. Na druhou stranu, na problém vymezení sociálních služeb byla autorka upozorňována a byla s konceptem sociálních služeb v České republice v rámci studia podrobně seznámena.

I přes to, že předložená práce má výše popsanou vadu, je to precizně zpracovaná práce a naplňuje požadavky, které jsou potřebné k obhajobě. Proto ji k obhajobě doporučuji a navrhuji klasifikaci chvalitebně.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/nedoporučuji*

Navrhovaná klasifikace: chvalitebně

Datum, podpis: 14. 9. 2011

A handwritten signature in black ink, consisting of two stylized, cursive letters that appear to be 'P' and 'A'.

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Aneta Zápotocká

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Role sociálního pracovníka při poskytování sociálních služeb v náhradní rodinné péči

Oponent práce: Mgr. Eva Petráková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 53

Počet stránek příloh: 6

Počet titulů v seznamu literatury: 29

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

		2		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

		2		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		2		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		2		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaké etické problémy a dilemata vnímáte jako podstatné v práci sociálního pracovníka zajišťujícího dohled nad rodinami s dětmi v pěstounské péči?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Studentka se ve své práci zaměřila na roli sociálního pracovníka poskytujícího služby rodinám s dítětem v náhradní rodinné péči. V teoretické části vymezuje jasně a srozumitelně základní pojmy a stejně dobře popisuje způsoby práce sociálního pracovníka. V následujících kapitolách studentka věcně informuje o procesu umístování dítěte do náhradní rodinné péče.

Teoretická část bakalářské práce je čtivá, dobře srozumitelná a obsahově plná. Autorka prokazuje, že umí dobře pracovat s odbornou literaturou a v dané problematice se plně orientuje.

Praktická část - výzkum je kvalitně zpracován. Dotazník obsahuje 23 otázek a studentka jej rozeslala 19 rodinám, které mají dítě, nebo děti v náhradní rodinné péči. Data z dotazníku rozložila do přehledných tabulek. Každou otázku studentka vhodně okomentovala.

V závěru diplomové práce autorka hodnotí role sociálního pracovníka pracujícího s rodinami s dítětem svěřeným do náhradní rodinné péče. V hodnocení je patrná osobní zkušenost studentky a její profesionální přístup k danému tématu.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: *Blanka Loučková* 12.9.2011